

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 237/2011-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. júna 2011 predbežne prerokoval sťažnosť M. M., P., toho času vo väzbe, zastúpeného advokátom Mgr. R. T., PhD., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s právom na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 248/2010 a jeho rozhodnutiami v súvislosti s nepovolením návštev M. M. vo väzbe v dňoch 5. októbra 2010, 19. októbra 2010, 25. októbra 2010, 30. novembra 2010 a 21. decembra 2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. januára 2011 doručená sťažnosť M. M. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia podľa čl. 16 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s právom na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Považská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 248/2010 (ďalej len „napadnuté konanie“) v súvislosti s nepovolením mu návštev vo väzbe (ďalej len „ústav“) v dňoch 5. októbra 2010, 19. októbra 2010, 25. októbra 2010, 30. novembra 2010 a 21. decembra 2010.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že uznesením vyšetrovateľa ČVS: PPZ-112/BOK-Z-2008 z 13. júla 2009 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie pre prečin krivej výpovede a krivej prísahy formou účasti podľa § 21 ods. 1 písm. b) a § 346 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“). Uznesením sudcu pre prípravné konanie okresného súdu sp. zn. 0 Tp 16/2010 z 3. apríla 2010 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 23 Tpo 12/2010 z 15. apríla 2010 bol sťažovateľ od 1. apríla 2010 vzatý do výkonu aj kolúznej väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Na podklade obžaloby prokurátora Okresnej prokuratúry Považská Bystrica (ďalej len „okresná prokuratúra“) č. k. Pv 1174/2007-261 z 30. septembra 2010 je vedené konanie pred okresným súdom. V dňoch 5. októbra 2010, 19. októbra 2010, 25. októbra 2010, 30. novembra 2010 a 21. decembra 2010 sťažovateľ požadoval návštevy svojich príbuzných v ústave, ktorých schválenie podliehalo súhlasu zákonného sudcu okresného súdu. Sudca súhlas na ich uskutočnenie nemal dať/nedal, v dôsledku čoho sa tieto sťažovateľom požadované návštevy nemali/nemohli uskutočniť – *„v dňoch 05. 10. 2010, 19. 10. 2010, 25. 10. 2010, 30. 11. 2010 a 21. 12. 2010 mi boli zo strany ústavu na výkon väzby stanovené termíny (riadne a mimoriadne) na prijatie návštev, ktoré sa však vzhľadom na ich neschválenie okresným súdom neuskutočnili“*.

3. Sťažovateľ v podanej sťažnosti právne argumentoval zákonom č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o výkone väzby“), ústavou,

dohovorom a poukazom na rozhodovacia činnosť ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva, keď v podstatnom dôvodil, že „neexistuje žiadna právna norma umožňujúca obvinenému vo väzbe návštevu a jej prijatie raz za tri týždne podľa § 19 ods. 1 zákona o výkone väzby zakázať, resp. neumožniť. Orgán činný v trestnom konaní... alebo súd má právo sa návštevy zúčastniť, no nie návštevu obvineného zakázať. Pre zakázanie návštev obvineného tak neexistuje zrozumiteľná a predvídateľná právna norma a samotné ustanovenie § 19 ods. 2 zákona o výkone väzby nemožno vykladať spôsobom popierajúcim právo obvineného na prijatie návštevy raz za tri týždne a umožňujúcim neprípustnú svojvôľu v činnosti OČTK, resp. súdu v povoľovaní, resp. nepovoľovaní návštev obvineného, čo často býva zneužívané na šikanovanie obvinených.“. Sťažovateľ si je vedomý toho, že je vo výkone väzby obmedzované jeho právo na súkromný a rodinný život podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 ústavy, avšak tieto obmedzenia nesmú byť aj svojvôľou rozhodovania orgánov činných v trestnom konaní a súdu zneužívané nad rámec zákona a ústavou a dohovorom garantovaných práv, ktorých porušenie namieta. „Pokiaľ môže obvinený v kolíznej väzbe prijať návštevu iba po predchádzajúcom súhlase OČTK alebo súdu..., ústavne súladným spôsobom nemožno toto ustanovenie vykladať autonómne bez ohľadu na zákonom ustanovené právo na prijatie návštevy raz za tri týždne (§ 19 ods. 1 zákona o výkone väzby) a bez ohľadu na základné právo na súkromie garantované Ústavou a Dohovorom.“ Svoju argumentáciu podporil výkladom relevantnej právnej úpravy, ku ktorej poznamenal, že „legálnosť obmedzenia práva na súkromie u obvinených vo väzbe spočíva v tom, že majú právo prijať návštevu raz za tri týždne, teda nie ľubovoľne, že sa tejto návštevy môže zúčastniť len predpísaný počet osôb a u obvinených v kolíznej väzbe navyše v tom, že rozhovor obvineného s návštevou môže OČTK alebo súd počúvať. Keďže neexistuje žiadny všeobecne záväzný právny predpis umožňujúci návštevu obvineného v kolíznej väzbe zakázať, a teda takýto zásah do práva na súkromie nie je predvídateľný taxatívnym uvedením dôvodov, na základe ktorých môže k nemu dôjsť, majú všetky štátne orgány vrátane OČTK a súdu povinnosť ustanovenia zákona o výkone väzby vykladať spôsobom, ktorý nebude neoprávnene zasahovať do práva obvineného na súkromný a rodinný život.“.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vo veci nálezom takto rozhodol:

„1. Okresný súd... v konaní vedenom pod sp. zn. 2 T 248/2010 a rozhodnutiami v tejto veci porušil základné právo sťažovateľa na súkromný a rodinný život podľa čl. 16 ods. 1 a čl. 19 ods. 2 Ústavy... a čl. 8 ods. 1 a ods. 2 Dohovoru... v súvislosti s právom sťažovateľa na prijatie návštev v ústave na výkon väzby.

2. Okresnému súdu... sa zakazuje pokračovať v porušovaní označených základných práv sťažovateľa.

3. Ústavný súd... priznáva sťažovateľovi ako primerané finančné zadostučinenie peňažnú sumu vo výške 10 000 €...

4. Okresný súd... je povinný uhradiť trovy konania k rukám advokáta...“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

6. Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľa prerokoval na neverejnom zasadnutí a preskúmal ju zo všetkých hľadísk uvedených v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Sťažovateľ namietal, že postupom okresného súdu, ktorým mu neumožnil, resp. neodsúhlasil návštevu vo väzbe jeho príbuznými, bolo zasiahnuté do jeho práva na rodinný život a súkromie podľa označených článkov ústavy a dohovoru. *„Zo súvisiacich ustanovení zákona o výkone väzby vyplýva, že OČTK alebo súd si môžu vyhradiť svoju prítomnosť na návšteve obvineného, ktorý je v kolúznei väzbe, no v žiadnom prípade z ustanovenia § 19 ods. 2 zákona o výkone väzby nevyplýva právo OČTK alebo súdu návštevu obvinenému zakázať.“* Tento zásah bol podľa sťažovateľa v rozpore s princípom predvídateľnosti postupu štátnych orgánov s ohľadom na princíp právnej istoty a zákonným právom na uvedenie zákonného ustanovenia, na základe ktorého rozhodol. *„Pokiaľ mi boli okresným súdom zakázané návštevy bez uvedenia príslušných ustanovení zákona, na základe ktorých takto konal, ide o nepreskúmateľné a svojvoľné rozhodnutie v rozpore s Ústavou, dohovorom a zákonom. Neschválením mojich návštev v ústave na výkon väzby okresný súd porušil moje právo na súkromný a rodinný život podľa čl. 16... čl. 19... Ústavy a čl. 8... dohovoru.“*

8. Podľa § 2 ods. 1 zákona o výkone väzby možno obvineného počas výkonu väzby obmedzovať len vo výkone tých práv, ktoré sa vzhľadom na dôvod väzby, zaistenie bezpečnosti osôb a zabezpečenie ochrany majetku a poriadku v miestach, kde sa vykonáva väzba, nemôžu uplatniť alebo ich výkon by mohol viesť k zmareniu väzby. Podľa § 2a ods. 1 zákona o výkone väzby počas výkonu väzby je obvinený obmedzený najmä vo výkone práva na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, slobody pohybu a pobytu, zachovania listového tajomstva a tajomstva dopravovaných správ a iných písomností, práva slobodnej voľby povolania, práva na slobodné užívanie majetku a práva slobodne sa zhromažďovať a združovať v spolkoch, spoločnostiach alebo v iných združeniach. Podľa § 19 ods. 1 zákona o výkone väzby obvinený má právo prijať návštevu raz za tri týždne v trvaní najmenej jednej hodiny. Na návšteve sa môže zúčastniť najviac päť osôb vrátane detí; ak má obvinený viac ako štyri deti, toto obmedzenie neplatí pre deti obvineného. V odôvodnených prípadoch môže riaditeľ ústavu povoliť prijatie návštevy častejšie alebo návštevu viacerých osôb.

9. Zo sťažnosti, z jej príloh a zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažovateľ sa od 1. apríla 2010 nachádza v ústave vo výkone aj kolúznej väzby, o ktorej rozhodol podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku svojím uznesením sudca pre prípravné konanie okresného súdu sp. zn. 0 Tp 16/2010 z 3. apríla 2010 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 23 Tpo 12/2010 z 15. apríla 2010. Od podania obžaloby prokurátora okresnej prokuratúry č. k. Pv 1174/2007-261 z 30. septembra 2010 pre prečin krivej výpovede a krivej prísahy formou účasti podľa § 21 ods. 1 písm. b) a § 346 ods. 1 Trestného zákona, ktorá bola 30. septembra 2010 doručená na okresný súd, je v pôsobnosti zákonného sudcu okresného súdu rozhodovať o povoľovaní návštev sťažovateľa (obžalovaného) v ústave. Počas tejto doby sťažovateľ požiadal okresný súd o viacero návštev (do 10. februára 2011 celkom 9 návštev, čo vyplýva zo záznamov ústavu poskytnutých ústavnému súdu, pozn.), z ktorých mu mal okresný súd nevyhovieť v už uvedených piatich prípadoch. Počas prípravného konania sťažovateľ naposledy prijal návštevu 8. septembra 2010 a poslednú naplánovanú návštevu mal na 29. september 2010, ktorá sa podľa záznamov ústavu neuskutočnila z dôvodu jeho eskortovania do Ústavu na výkon väzby v T. Po tomto období sťažovateľ opätovne prijal návštevu svojich príbuzných 11. januára 2011, 20. januára 2011, 1. februára 2011 a 10. februára 2011, čo vyplýva zo záznamov ústavu poskytnutých ústavnému súdu. Obdobie, počas ktorého v dôsledku postupu okresného súdu nebol sťažovateľ v osobnom kontakte s príbuznými, resp. priateľmi, trvalo 3 mesiace. Následne sťažovateľovi boli umožnené ďalšie ním požadované návštevy.

II.A

K neuskutočneným návštevám sťažovateľa 5. októbra 2010, 19. októbra 2010 a 25. októbra 2010

10. Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu, ktorým malo byť spôsobené namietané porušenie základného práva. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť. Nedodržanie tejto lehoty je zákonom ustanoveným dôvodom na odmietnutie sťažnosti (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde), pričom zákon o ústavnom súde

neumožňuje zmeškanie tejto kogentnej lehoty odpustiť (pozri napr. IV. ÚS 14/03, III. ÚS 124/04). Z uvedeného je zrejmé, že sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nemožno považovať za časovo neobmedzený právny prostriedok ochrany základných práv alebo slobôd (napr. III. ÚS 114/03, IV. ÚS 236/03).

11. Ústavnému súdu bola sťažovateľom podaná sťažnosť doručená 11. januára 2011. O zamietnutí ním v časti II.A požadovaných návštev sa dozvedel/mohol dozvedieť 5. októbra 2010, 19. októbra 2010 a 25. októbra 2010, keď sa tieto plánované návštevy neuskutočnili. Vzhľadom na uvedené ústavný súd v tejto časti odmietol sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej oneskorenosti.

II.B

K namietaným návštevám sťažovateľa plánovaným na 30. november 2010 a 21. december 2010

12. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci (súdu) nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. rozhodnutia I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 140/03, IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 168/05).

13. Podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku obvinený môže byť vzatý do väzby... ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a... vyplýva dôvodná obava, že bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie.

14. Zo zistení ústavného súdu vo vzťahu ku skutkovým okolnostiam predmetnej veci vyplýva, že sťažovateľ je trestne stíhaný pre prečin krivej výpovede a krivej prísahy formou účasti podľa § 21 ods. 1 písm. b) a § 346 ods. 1 Trestného zákona. Dôvod jeho vzatia do väzby podľa § 71 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku bol daný jeho snahou ovplyvňovať objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie v inej trestnej veci. Trestné konanie prebieha v súčasnom období pred súdom, v rámci tohto konania sudca okresného súdu zadržal list sťažovateľa adresovaný jeho priateľke K. M., v ktorom ju nabádal na získavanie písomných podkladov a vytváranie podmienok sťažujúcich postup okresného súdu v konaní s odporúčaním ako presne postupovať. Taktiež z vyjadrení zákonného sudcu okresného súdu vyplýva, že osoba, o povolenie návštev s ktorou sťažovateľ žiadal, bola aj dôležitým svedkom v inej trestnej veci. So sťažovateľom požadovanou návštevou na 21. december 2010 sudca nesúhlasil z dôvodu, aby nedochádzalo k mareniu objasňovania skutočností závažných pre trestné konanie, z ktorého dôvodu bol sťažovateľ aj vzatý do kolúznej väzby (*„... a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že bude... mať objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie...“*).

15. Z ďalších zistení ústavného súdu vyplynulo, že v súvislosti so sťažovateľovom uvádzanou požiadavkou na návštevu 30. novembra 2010 nie je známe stanovisko sudcu okresného súdu. Z vyjadrení samotného sťažovateľa vyplýva, že sa pokúšal zabezpečiť predmetné vyjadrenie zákonného sudcu okresného súdu osobnou iniciatívou svojej priateľky K. M., ktorá sa mala tiež tejto návštevy zúčastniť. Pri osobách nachádzajúcich sa vo výkone kolúznej väzby zákon o výkone väzby v § 20 ods. 3 ustanovuje možnosť prijímať a odosielať korešpondenciu obvineným iba prostredníctvom orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu. V tomto prípade však tento postup nebol dodržaný, v dôsledku čoho žiadosť sťažovateľa o povolenie návštevy naplánovanej na 30. november 2010 nebola zákonným sudcom okresného súdu ani posudzovaná, keďže nebolo o súhlas s jej uskutočnením požiadané zákonom ustáleným spôsobom.

16. Režim návštev osoby vo výkone väzby má nepochybne význam z hľadiska udržiavania rodinných väzieb medzi osobami držanými vo väzbe a ich príbuznými, a teda takéto návštevy by mali byť v zásade umožnené. Podľa názoru ústavného súdu

rozhodovanie o povolení návštevy osoby vo väzbe môže v nevyhnutnom rozsahu súvisieť tiež s podmienkami väzby tejto osoby, teda takéto rozhodovanie môže v rozumnej miere sledovať aj dosiahnutie cieľov uvedených v § 2 zákona o výkone väzby, ako aj samotný účel obmedzenia osobnej slobody (v danom prípade) sťažovateľa. Inak povedané, negatívne rozhodnutie by malo zabezpečiť, resp. garantovať, aby nedošlo k porušeniu určitého záujmu chráneného zákonom, avšak jeho trvanie by nemalo prekročiť dobu nevyhnutne potrebnú na dosiahnutie sledovaného cieľa. Sudca má pri prijatí takéhoto rozhodnutia istú mieru rozhodovacej voľnosti, ktorá je vzhľadom na dynamické okolnosti, ktoré pri svojom rozhodovaní musí zvažovať (aktuálny stav konania vo veci osoby vo väzbe, okolnosti súvisiace s osobou sťažovateľa, či jeho pôsobenie v mieste výkonu väzby), prirodzená a oslabuje tak v súdnom konaní uplatňovaný princíp predvídateľnosti rozhodnutí. Ani v tomto prípade však súd nemôže rozhodovať svojvoľne, ale musí neustále prihliadať na dodržanie cieľov sledovaných prípadnými obmedzeniami ustanovenými v § 2 zákona o výkone väzby a na samotný účel obmedzenia osobnej slobody. Svojvoľné rozhodnutie o neudelení súhlasu s návštevou príbuzných osobe držanej vo väzbe a predovšetkým následné opakované zotrvávanie na tomto negatívnom stanovisku vo vzťahu k návštevám osoby vo väzbe príbuznými by bezo sporu mohlo významným spôsobom zasiahnuť do práva tejto osoby na rešpektovanie jej rodinného života a súkromia. Nie bezvýznamnou je tiež možnosť opakovaných žiadostí o uskutočnenie návštevy, v rámci ktorých musí prihliadať príslušný orgán (sudca) na aktuálnu situáciu.

17. Vzhľadom na všetky okolnosti tohto prípadu ústavný súd k neuskutočneným návštevám v časti II.B uvedeným konštatuje, že sťažovateľ v súvislosti s návštevou plánovanou na 30. november 2010 nepožiadala o jej schválenie zákonom predpokladaným spôsobom a návšteva sťažovateľom plánovaná na 21. december 2010 nebola sudcom schválená z dôvodu potreby zabezpečiť riadny postup okresného súdu v prebiehajúcom konaní elimináciou pokusov sťažovateľa doň zasahovať zákonne neprípustným spôsobom. V neposlednom rade ústavný súd dodáva, že už 11. januára 2011, keď sťažovateľ doručil sťažnosť ústavnému súdu, bola sťažovateľovi povolená návšteva v ústave, ktorá sa aj uskutočnila, a v nasledujúcom období prijal niekoľko návštev za sebou. Taktiež počas prípravného konania sa v ústave pravidelne stretával so svojimi blízkymi, naposledy

8. septembra 2010 a poslednú naplánovanú návštevu mal na 29. september 2010, ktorá sa neuskutočnila z dôvodu jeho eskortovania do Ústavu na výkon väzby v T. S prihliadnutím na všetky uvedené dôvody ústavný súd sťažnosť sťažovateľa pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj v tejto časti odmietol, a to z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. júna 2011